

Een nieuwe balans

Naar een dienstbare, stabiele en
competitieve bankensector

Visie Nederlandse Vereniging van Banken

Inhoud

Inleiding	5
1 Visie op de sector	6
2 Belang van de klant	8
3 Financiering BV Nederland	10
4 (Internationaal) toezicht en regelgeving	12
5 Veranderingen ondernemingsklimaat banken	16
Afsluiting	18

Inleiding

Het functioneren van banken is wereldwijd al enkele jaren – terecht – een belangrijk onderwerp van maatschappelijke discussie. Na het uitbreken van de financiële crisis in 2008, waren op grote schaal overheidsingrepen nodig om banken en het financiële systeem overeind te houden. Sindsdien zijn er de nodige maatregelen genomen vanuit de wens dat herhaling van een crisis van deze omvang voorkomen moet worden en dat de belastingbetaler niet meer aan risico's van deze omvang mag worden blootgesteld. Mondiaal, Europees en nationaal zijn regels ingevoerd of aangekondigd die moeten leiden tot meer stabiliteit en minder risico's in het bancaire systeem.

De aanbevelingen van de Adviescommissie Toekomst Banken (Commissie Maas) zijn omgezet in de Code Banken. De invoering van deze code heeft er mede toe bijgedragen dat banken hun governance en risicomanagement hebben versterkt en het belang van de klant nadrukkelijker centraal stelden. Zonder dat hierbij de positie van overige stakeholders uit het oog werd verloren; een bank moet voortdurend een goede afweging tussen de belangen van al haar stakeholders maken. Uit rapportages is gebleken dat de sector verregaand gevorderd is met de invoering van de code. De Code Banken heeft een belangrijke voorbeeldfunctie. Inmiddels zijn veel principes uit de code ook in wetgeving vastgelegd.

De discussie over het functioneren van banken gaat onverminderd door. Het vertrouwen in de sector is nog steeds laag en het handelen van banken wordt kritisch gevolgd. Daarbij komt dat financiële markten al langere tijd onrustig zijn door toegenomen onzekerheden in de wereldeconomie en de schulden crisis in Europa in het bijzonder. Veel banken voeren ondertussen ingrijpende maar noodzakelijke wijzigingen door in hun business model. Risico's worden anders ingeschat en rendementen zijn lager. De regelgeving is sterk toegenomen. De kapitaalsbuffers zijn versterkt en de dienstverlening aan de klanten is verbeterd.

Het is zoeken naar een nieuwe balans. De weg naar meer stabiliteit en minder risico's is onomkeerbaar ingezet. Tegelijkertijd willen banken hun rol in de economie – ten dienste van consumenten, bedrijven en de publieke sector – blijven spelen.

In dit paper beschrijft de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) op hoofdlijnen de visie van de sector en de uitdagingen die de sector de komende jaren voor zich ziet. Vanuit het perspectief van het belang van de klant, de financiering van het bedrijfsleven en de publieke sector. Maar ook vanuit de context waarin die uitdagingen geplaagd moeten worden: de ontwikkelingen in het (internationale) toezicht, de regelgeving, de discussie over de (gewenste) structuur van banken en het bancaire ondernemingsklimaat.

Dit document heeft de intentie als basis te dienen voor een structurele en constructieve dialoog tussen de sector en haar stakeholders. Samen met hen wil de NVB werken aan een stabiele, gezonde en dienstbare bankensector.

1 Visie op de sector

Beschrijving van de sector

Een bank is geen gewoon bedrijf. Vanwege de publieke nutsfunctie en de systeemverantwoordelijkheid van banken, is het van essentieel belang dat zij een evenwichtige en gebalanceerde koers varen. Een koers die niet eenzijdig wordt bepaald door slechts één belang, zoals dat van de klant of dat van de aandeelhouder, maar die is gebaseerd op een afweging van de belangen van alle stakeholders (klanten, medewerkers, aandeelhouders, andere kapitaalverschaffers en de samenleving als geheel).

Banken vervullen een essentiële rol in de Nederlandse economie. De Nederlandse bancaire sector laat zich in het kort omschrijven als een sector die:

- sterk geconsolideerd en geconcentreerd is, zeker vergeleken met veel andere Europese landen;
- een sterk internationale oriëntatie kent;
- gericht is op financiële dienstverlening aan consumenten, bedrijfsleven en (semi) publieke sector;
- voor funding afhankelijk is van de toegang tot de internationale kapitaalmarkt;
- in beperkte mate investment banking activiteiten en handel voor eigen rekening uitvoert.

Diversiteit

Klanten van banken en de samenleving als geheel moeten kunnen rekenen op een stabiele en gezonde bancaire sector. Een gezonde sector kenmerkt zich onder meer door diversiteit.

Diversiteit wordt vaak omschreven als het onderscheid tussen grote en kleine banken maar komt daarnaast ook tot uitdrukking in:

- het *soort activiteiten*: banken kunnen het brede pallet aan diensten aanbieden (het universele model), zich specialiseren in een nichemarkt, zich specialiseren in retailaanbod (spaarbanken of hypotheekbanken) of commercial banking.
- de *ondernemingsvorm*: banken kunnen bijvoorbeeld een BV, NV, coöperatie of een public bank zijn.
- *geografische spreiding*: banken kunnen een lokaal, regionaal of grensoverschrijdend model hebben. Banken kunnen in het buitenland actief zijn via dochters en/of branches. Andersom zijn veel buitenlandse banken in Nederland actief. Voor sommige banken wordt Europa in toenemende mate gezien als één thuismarkt.

Diversiteit zorgt voor voldoende keuzevrijheid voor de klant en voor specialisatie van dienstverlening voor klanten die daar behoefte aan hebben. Daarmee draagt diversificatie van de sector bij aan economische groei. De NVB bepleit daarom dat de diversiteit, in welke samenstelling dan ook, op basis van eigen vrije keuze van de instellingen behouden blijft.

Sector in verandering

Banken in Nederland hebben de afgelopen jaren op tal van terreinen veranderingsprocessen ingezet. Sommige (internationale) activiteiten zijn afgebouwd en balansen zijn verkort. Nieuwe regels worden ingevoerd waardoor de veiligheid en stabiliteit van het bankwezen toeneemt. Ook de ingezette cultuurverandering binnen de banken wordt meer zichtbaar. Banken bieden steeds meer eenvoudige en meer transparante producten aan en de aandacht voor het beheersen van de risico's is sterk toegenomen. Het beloningsbeleid is met invoering van de Code Banken en Europese regelgeving gematigd en wordt steeds meer gekoppeld aan langere termijn doelstellingen. De tijd van verkeerde incentives is voorbij.

Op de weg naar herstel wordt de sector geconfronteerd met aanzienlijke uitdagingen. Zo zal de financiering van het Nederlandse bankwezen moeten worden geborgd en moet er rekening worden gehouden met het feit dat kredietmogelijkheden voor consumenten en bedrijfsleven in de komende jaren teruglopen. Daarnaast leidt nieuwe regelgeving tot fundamentele veranderingen in het bancaire bedrijfsmodel en de manier waarop klanten worden bediend. Dit is de keerzijde van een veiliger en stabiel bankstelsel.

De toekomst van de sector kan niet los worden gezien van de huidige bijzondere marktomstandigheden waarin de sector en samenleving verkeert. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan risico's die voortvloeien uit de huidige laagconjunctuur, de lage rentestanden en het voortduren van de onzekerheid over de Euro. Voor een visie op lange termijn is het van belang onderscheid te maken tussen conjuncturele ontwikkelingen en structurele veranderingen die van het bankwezen worden verlangd.

Visie op de rol van het Nederlandse bankwezen

Uitgaande van de essentiële rol die banken in de Nederlandse economie spelen, de sterk veranderende economische omstandigheden en de uitdagingen waarvoor de financiële sector zich ziet gesteld, is de visie van de NVB als volgt samen te vatten:

- 1 Banken vervullen een belangrijke maatschappelijke rol en zijn dienstbaar, fair en transparant naar hun klanten.**
- 2 De sector is stabiel, competitief en betrouwbaar.**
- 3 Om de Nederlandse economie optimaal te faciliteren is de sector in Europese context sterk.**

Deze uitgangspunten worden nader uitgewerkt in het vervolg van dit paper. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar het belang van consumenten, bedrijfsleven, publieke sector, regelgeving, het (internationale) toezicht en de discussie over de (gewenste) structuur van banken. Tot slot is er aandacht voor het ondernemingsklimaat voor banken.

2 Belang van de **klant**

Klantbelang centraal

In de Code Banken heeft de sector vastgelegd dat het centraal stellen van het klantbelang een noodzakelijke voorwaarde is voor de continuïteit van de bank. Het centraal stellen van het klantbelang eindigt niet bij mooie woorden, het moet daadwerkelijk invulling krijgen in het productaanbod van banken en blijken uit gedrag van medewerkers. (Waarbij leidinggevend en bestuurders een belangrijke voorbeeldrol hebben). Het gaat bij het centraal stellen van het belang van de klant niet (alleen) om klantvriendelijkheid en klanttevredenheid, maar vooral om het op maat adviseren over passende en begrijpelijke producten en een excellente dienstverlening.

Zorgplicht

In de Code Banken is de Raad van Bestuur verantwoordelijk gemaakt voor het verankeren van de zorgplicht in de cultuur van de bank. In de komende jaren zal de wettelijke zorgplicht nadrukkelijk onderdeel van dialoog zijn tussen banken, regelgever en toezichthouder(s). De zorgplicht wordt steeds verder uitgebreid en ingevuld door nieuwe regels en door de interpretatie daarvan door de toezichthouder. Banken willen graag de mogelijkheid houden om maatwerk te kunnen bieden aan klanten. De focus van banken in hun dienstverlening zal de komende jaren meer dan voorheen het geval was, gericht zijn op de relatie met de klant op de langere termijn. Banken en toezichthouders moeten hier zoeken naar een nieuw evenwicht, waarbij ook de eigen verantwoordelijkheid van de klant inhoud wordt gegeven, bijvoorbeeld door gerichte financiële educatie maar ook door heldere afspraken.

Transparantie en kosten dienstverlening

De trend naar een meer transparante bancaire dienstverlening zal doorzetten. Dit houdt in dat producten eenvoudiger worden en dat ook toelichting op de kosten van producten wordt gegeven. Waar klanten in het recente verleden – en ook nu nog – meerdere producten afnamen waarover de kosten gespreid werden, zal in de toekomst steeds meer de kostprijs per product betaald worden. Dat verhoogt de transparantie en het kostenbewustzijn. Consumenten hebben lange tijd de indruk kunnen hebben dat veel onderdelen van bancaire dienstverlening ‘gratis’ werden aangeboden. Denk hierbij aan bepaalde beleggingsproducten, betalingsverkeer, internetbankieren en mobiel bankieren. Ook leek hypotheekadviesing door banken kosteloos. Door aanpassing van regelgeving en door een verandering van denken past het in de ontwikkelingen dat dit in de toekomst anders zijn. De kosten van het goed en veilig laten functioneren van het betalingsverkeer zullen directer bij de klant terecht komen. Banken investeren voortdurend in de veiligheid van het betaalsysteem en zorgen er voor dat klanten bewust zijn van de gevaren van cybercrime.

Verantwoord lenen en afbouw schulden

Mede gedreven door de fiscale behandeling van de eigen woning, is de hypothecaire schuldenlast gestegen tot grote hoogte. Afbouw van die schuld tot een aanzienlijk lager niveau is een breed gedragen streven. Aanpassing van de fiscale behandeling van de eigen woning is daarbij een belangrijk instrument en inmiddels onderwerp van discussie in de politiek. De banken zetten zich in om de omslag naar een meer verantwoord leenbeleid en verlaging van de schuldposities te faciliteren. De aanpassing van de Gedragscode Hypothecaire Financieringen was daar een eerste stap in. Banken gaan graag de maatschappelijke discussie over een verantwoord leenbeleid aan. In die zin is de Gedragscode Hypothecaire Financieringen geen statisch gegeven. Banken willen – waar mogelijk – voorkomen dat consumenten, huishoudens, in de problemen komen. Dit is een gedeeld belang van zowel klant als bank.

Financiële educatie

Het ontstaan van te veel schulden is een reële maatschappelijke dreiging. Niet alleen de consument draagt hiervoor verantwoordelijkheid, ook de banken. Bij bijna één miljoen huishoudens is sprake van (een risico op) problematische schulden. Twee derde van de jongeren vindt het moeilijk om met geld om te gaan, ruim 30% van de Nederlanders geeft aan te weinig te weten van financiële producten. Eén op de drie Nederlanders geeft aan dat het nu moeilijker is om de eigen financiën te regelen dan tien jaar geleden.

Het is van groot belang dat kinderen al op jonge leeftijd leren omgaan met geld. Aangezien financiële educatie nog niet verankerd is in het onderwijs, blijft de rol van de banken hierin belangrijk. Door kinderen al jong financieel bewust te maken, wordt de basis gelegd voor financiële zelfredzaamheid op volwassen leeftijd. Op termijn is het doel dat financiële educatie een vast onderdeel wordt van het basis- en voortgezet onderwijs. De banken leveren een actieve bijdrage om dit doel te verwezenlijken.

3 Financiering BV Nederland

De beschikbaarheid van krediet is van groot belang voor de reële economie. Zonder krediet kunnen Nederlandse bedrijven zich niet ontplooiën en verzwakt de concurrentiepositie op de internationale markt. Het bankwezen zal ook in de toekomst in die kredietbehoefte moeten kunnen voorzien. De sterk toegenomen regelgeving, vooral de hogere kapitaalseisen, beperken de ruimte voor kredietverlening bij banken. Dat hoeft geen probleem te zijn als in een Europese context het voor banken interessant blijft om in Nederland actief te worden of te blijven. Dat wordt niet bereikt als in Nederland aanvullende regelgeving wordt ingevoerd, bovenop de Europese regelgeving. Buitenlandse banken zullen Nederland mijden en Nederlandse banken richten zich meer op het buitenland. Het is dus van groot belang dat de Nederlandse kredietmarkt aantrekkelijk blijft voor banken, in ieder geval een Europees level playing field wordt gehandhaafd.

Kredietverlening bedrijfsleven en publieke sector

De kredietverlening aan het bedrijfsleven blijft voor de sector een belangrijk aandachtspunt in de komende jaren. Door de sterk verslechterde economische situatie zijn veel sectoren in zwaar weer gekomen. De vraag naar krediet daalde sterk maar is meer conjunctureel dan structureel gedreven. De echte uitdaging komt van de bankensector zelf. Nieuwe regelgeving beperkt de kredietmogelijkheden aanzienlijk. Veranderingen zullen in een open dialoog met het bedrijfsleven moeten worden besproken. Grotere bedrijven (en overheden) zullen voor langere termijn financieringen nadrukkelijker naar alternatieven moeten kijken. Hierbij is een rol voor de institutionele beleggers weggelegd. Het MKB is in Nederland aangewezen op bancaire financiering. De risico's zijn hier vaak groter dus juist voor het MKB is de kennis en schaalgrootte van banken onontbeerlijk. Het ligt voor de hand dat banken de rol van financier voor het MKB moeten maar ook willen blijven spelen. Dit alles neemt niet weg dat de banken 'partner of choice' willen blijven voor het gehele bedrijfsleven, op het gebied van financiering en advies.

De financieringsbehoefte in veel onderdelen van de publieke sector zal de komende jaren blijven toenemen. De overheid heeft op veel terreinen (zorg, woningbouw, infrastructuur) een stap terug gezet. Veel (semi-)publieke instellingen moeten zelf zorgen voor financiering en lopen in toenemende mate echte marktrisico's. In de komende jaren zal dit problemen op kunnen leveren vanwege de beschikbaarheid van krediet, zoals hierboven uiteengezet. De uitdagingen liggen hier vooral in de publieke sector zelf. De transitie van subsidie gedreven naar het functioneren in een semi-open markt is nog maar net op gang gekomen. Bestaande zekerheden vallen weg en in veel gevallen is er nog geen gezond business model met bijbehorend professioneel management voor in de plaats gekomen. Dat maakt het voor de banken moeilijk om te financieren. Maar ook de sterk toegenomen omvang van de financieringen als zodanig is in het kader van risicobeheer een uitdaging.

De NVB wil met de overheid in gesprek blijven over de uitdagingen waar de banken en de (semi) publieke sector de komende jaren gezamenlijk voor staan.

Verschuiving financiële dienstverlening

De technologische ontwikkelingen en de commerciële mogelijkheden zorgen er voor dat banken in toenemende mate zullen concurreren met ondernemingen zonder bankvergunning. Onderdelen van de traditionele bancaire dienstverlening worden in toenemende mate aangeboden door alternatieve partijen ('shadow banking'). In veel gevallen geldt voor deze alternatieve partijen niet hetzelfde regime van regulering en toezicht waardoor de concurrentieverhoudingen ongelijk zijn. Tevens schuilt hierin een mogelijk nieuw systeemrisico waar nadrukkelijk aandacht voor moet zijn. Een voordeel voor veel klanten van banken blijft dat banken hen een volledig en breed aanbod aan diensten kunnen bieden waarbij gerekend kan worden op de waarborgen van het toezicht op de banken en een depositogarantiestelsel. De NVB zal zich in de komende jaren hard maken voor eerlijke concurrentieverhoudingen.

Depositofinancieringsgat ('funding gap')

Nederlandse banken kunnen relatief weinig funding ophalen via de Nederlandse spaarmarkt. Nederlanders sparen veel, maar doen dit vooral via pensioenopbouw. Het spaargeld dat banken in Nederland kunnen aantrekken, is niet voldoende om aan de financieringsbehoefte van Nederlandse consumenten en bedrijven te kunnen voldoen. Dit zogeheten depositofinancieringsgat, of funding gap, trekt inmiddels een zware wissel op de financierbaarheid van de Nederlandse economie. De pijn wordt voor een deel verzacht doordat banken door hun schaal en internationale diversificatie in staat zijn significante bedragen aan marktfinanciering aan te trekken. De relatief goede rating van de grotere Nederlandse banken helpt vooral bij het aantrekken van middelen op de kapitaalmarkt en bijna alle banken trekken spaargeld aan in het buitenland. De middelen zijn nodig om – met name – de Nederlandse hypotheekportefeuille van banken te financieren. Bij aanhoudende onstabiele financiële markten is deze onevenwichtige situatie een risico voor de banken en de Nederlandse woningmarkt.

Een Europese bancaire markt, waarin financiering zonder beperkingen tussen lidstaten kan bewegen, is van levensbelang voor het (specifiek Nederlandse) funding probleem. Buitenlandse spaaroverschotten van Nederlandse banken kunnen dan structureel worden ingezet voor de financiering van kredietverlening in Nederland.

Structurele maatregelen zijn onontbeerlijk om dit probleem voor de langere termijn op te lossen. De NVB staat in dit verband open voor maatregelen die tot een geleidelijke verkleining van de hypotheekschuld bij banken moet leiden. Daarbij is in beginsel een belangrijke rol weggelegd voor de pensioenfondsen/institutionele beleggers. De NVB staat positief tegenover een constructief overleg met deze groep beleggers en de politiek om samen oplossingen te vinden om de (technische) belemmeringen om te investeren in Nederlandse banken zoveel mogelijk op te heffen.

4 (Internationaal) toezicht en regelgeving

Regulering van de bankensector en het organiseren van effectief (internationaal) toezicht is sinds de crisis topprioriteit voor beleidsmakers en banken. De sector zal in de toekomst op een andere wijze functioneren. Met meer en gedetailleerde regelgeving en scherper toezicht. Dit is een ontwikkeling die gesteund wordt door de sector. Er dreigt wel een gevaar van overregulering. Cultuur en gedrag zijn maar tot op zekere hoogte te sturen met regelgeving. Dit legt overigens een grote verantwoordelijkheid bij de sector zelf. Die pakt de handschoen graag op. Verder moet worden voorkomen dat door Nederlandse regelgeving bovenop de Europese/internationale regelgeving het level playing field wordt aangetast. Voor een internationaal bankwezen zou dat een bedreigende ontwikkeling kunnen zijn. Om de Nederlandse economie optimaal te kunnen ondersteunen moet de sector grensoverschrijdend kunnen (blijven) opereren, met Europa als thuismarkt.

Een gezonde sector is gebaat bij Europa

Het belang van een divers bankenlandschap voor de Nederlandse economie, waarbij ook ruimte is voor universele banken met een internationale oriëntatie, is evident. Juist deze banken zijn door de jaren heen verantwoordelijk geweest voor een belangrijk deel van de dienstverlening aan particuliere klanten en cruciaal geweest voor de ondersteuning van het MKB en het internationale Nederlandse bedrijfsleven. Dit is vooral toe te schrijven aan het brede aanbod van gespecialiseerde financiële diensten en het internationale netwerk van deze banken. Door grensoverschrijdend te opereren, kunnen Nederlandse banken zowel hun zakelijke als hun particuliere klanten optimaal bedienen. Het is van groot belang dat er geen stappen worden gezet die de toegang van de Nederlandse banken tot Europees brede marktfinanciering in gevaar brengen maar dat ingezet wordt op verbetering van het Europese systeem van toezicht en grensoverschrijdend opereren via het Europese paspoort. Dat betekent dat ook buitenlandse banken uiteraard geen belemmeringen moeten ondervinden bij het betreden van de Nederlandse markt.

De praktijk wijst uit dat toezichthouders de laatste jaren in toenemende mate drempels opwerpen die de markttoegang beperken. Zo stellen toezichthouders steeds meer eisen aan buitenlandse banken die activiteiten in hun land ontplooiën, waarmee afbreuk wordt gedaan aan verdere integratie van de financiële markten. De NVB maakt zich grote zorgen over deze beweging, die proactief door toezichthouders (ook de Nederlandse toezichthouder) wordt ingezet, omdat dit ten koste gaat van (het aanbod aan) de klant, groei en innovatie van de Nederlandse en de Europese economie.

Voor een goed functionerende Europese bancaire markt is een goed functionerende marktmeester nodig. Het is dan ook zeer positief dat Europese regeringsleiders het besluit hebben genomen om Europees banktoezicht als onderdeel van de bankenunie in te richten. Door dit besluit worden risico's van (systeem)banken beter beheersbaar. De NVB steunt deze stap voorwaarts dan ook van harte en wil graag samen met DNB en het ministerie van Financiën werken aan een efficiënte uitwerking.

De NVB realiseert zich dat de stap naar Europese integratie niet van vandaag op morgen gerealiseerd kan worden maar is van mening dat de huidige en beoogde regelgeving (vooral DGS, Basel III, bail-in en crisismanagement, zie kader) de risico's al dermate beperkt, dat een tijdelijk 'terugtrekken achter de dijken' niet alleen onnodig is vanuit risicobeheer maar bovendien zeer veel schade aan de sector en de Nederlandse economie toebrengt.

Daarbij dwingt ook de markt banken tot prudent gedrag. De ervaring leert ons dat daar waar de markt geen vertrouwen meer heeft in een instelling, deze verdwijnt. Dit gegeven maakt dat veel instellingen al ruim voor de formele invoeringsdatum moeten voldoen aan de nieuwe regelgeving. Ook speelt geografische spreiding van activiteiten een essentiële rol in het risicobeheer, omdat risico's gespreid worden over diverse landen. Dit zorgt voor meer stabiliteit.

De NVB is van mening dat banken de ruimte moet worden geboden om adequaat te kunnen reageren op de fundamentele transformatie die door de markt en nieuwe regelgeving wordt afgedwongen. Uiteraard houden de banken binnen de geboden ruimte oog voor de verantwoordelijkheid die zij dragen voor een veilig en stabiel banksysteem. Wij rekenen op de inzet van DNB en het ministerie van Financiën die gericht zal moeten zijn op het gezamenlijke Europese einddoel: een geïntegreerd Europees toezicht.

Hoe beperkt nieuwe regelgeving risico's?

.....

Sinds de crisis zijn veel verschillende regelgevingstrajecten gestart om risico op herhaling weg te nemen. De belangrijkste hiervan is Basel III. Het betreft het verbeteren van de kwaliteit en kwantiteit van kapitaal die banken moeten aanhouden, het versterken van de kapitaalseisen voor het handelsboek, het tegengaan van procycliciteit van banken, het introduceren van een leverage ratio en als laatste, de introductie van een mondiale standaard voor liquiditeitseisen.

De kans dat een bank in de problemen komt wordt hierdoor aanzienlijk verkleind. Mocht een bank desondanks toch in problemen komen, dan voorzien nieuwe regels erin dat de kans dat de overheid en daarmee de maatschappij, moet opdraaien voor de kosten, gering is. Regels die hieraan bijdragen betreffen: crisis management (op Europees en nationaal niveau), bail-in (waardoor crediteuren opdraaien voor verliezen van banken), het ex ante depositogarantiestelsel en herstel- en afwikkelplannen (waardoor banken opgeknipt kunnen worden).

Naast deze meer prudentieel georiënteerde inperking van risico's, wordt ook vanuit gedrags- en cultuurperspectief regelgeving opgelegd die risico's inperkt. Hierbij kan worden gedacht aan maatregelen inzake beloningen en bonussen en deskundigheidsvereisten. Dit zijn slechts enkele van de tientallen regels die sinds het uitbreken van de sector zijn opgesteld en worden geïmplementeerd en bijdragen aan risico-inperking. Voor de volledigheid dient wel te worden aangevuld dat niet alle regelgeving dit beoogde effect in de praktijk met zich meebrengt. Zo brengen nieuwe regels rond pensioenaccounting (IAS19), rond het treffen van voorzieningen (IFRS9) en verwerken van herwaarderingsreserves (Basel III) volatiliteit in het eigen vermogen van de banken wat kan leiden tot onnodige instabiliteit.

Structuur banken

Na de crisis ontstond wereldwijd een discussie over de gewenste structuur van banken. In verschillende landen is gepleit voor een strikte scheiding tussen 'nuts- en zakenbanken' en een verbod op handels- en investeringsactiviteiten voor eigen rekening.

Voor de Nederlandse banken is dit maar beperkt relevant. Zoals aan het begin van dit paper uiteengezet, kenmerkt de Nederlandse sector zich onder meer als een sector:

- die voor funding afhankelijk is van de toegang tot de internationale kapitaalmarkt;
- die in beperkte mate investment banking activiteiten en handel voor eigen rekening uitvoert.

Wanneer er een rigide scheiding zou worden bepleit van de zogenaamde nuts-activiteiten, heeft dit grote gevolgen voor de (toch al moeizame) financierbaarheid van de kredietvraag van consumenten en bedrijven. Met alleen het aantrekken van binnenlandse deposito's kan in onvoldoende mate voldaan worden aan de kredietvraag. Wanneer in Nederland maatregelen worden overwogen ten aanzien van de structuur van banken, dient men rekening te houden met de specifieke kenmerken van het Nederlandse bancaire landschap.

De NVB pleit voor een andere benadering van het verminderen van de risico's. In de eerste plaats door het verhogen van de kapitaalseisen en het verbeteren van de 'kwaliteit' van het eigen vermogen zoals geformuleerd door het Bazels Comité. Daarnaast biedt een goed doordacht crisismanagement raamwerk inclusief herstel- en resolutieplannen goede waarborgen om banken afwikkelaar of scheidbaar te maken in geval van calamiteiten. Bij maatregelen ter beperking van de risico's moeten de effecten van zo'n maatregel op de reële economie worden meegewogen. Voorkomen moet worden dat het risicobeheersingmodel zo wordt dichtgetimmerd dat er nauwelijks meer krediet kan worden verleend. Hier ligt een belangrijk punt van overleg tussen de sector, toezichthouders en de politiek.

Het is voor Nederlandse banken van belang dat activiteiten die (in)direct zijn gerelateerd aan dienstverlening aan klanten en het managen van risico's op de bankbalans blijvend kunnen worden ontplooid. Deze activiteiten zijn van essentieel belang om diensten aan ondernemingen, overheden, pensioenfondsen en particulieren te kunnen verlenen. Bovendien heeft een combinatie van activiteiten waarvan bij Nederlandse banken sprake is, ook een positieve invloed op de stabiliteit van banken. Het is van belang om in de discussie over de gewenste structuur van banken heldere definities te hanteren die passen in de Europese context.

De sector realiseert zich dat ten koste van alles ontsparingen die mede geleid hebben tot de financiële crisis moeten worden voorkomen. Daarom zijn beperkingen nodig met heldere regelgeving die dat afdwingt.

5 Veranderingen ondernemingsklimaat banken

In dit paper wordt een beeld geschetst van een sector die zich langzaam herstelt van een diepe crisis. Veel banken moeten alle zeilen bijzetten om te kunnen (blijven) voldoen aan alle nieuwe wet- en regelgeving. De banken in Nederland hebben de afgelopen jaren de nodige veranderingen doorgevoerd. Sommige (internationale) activiteiten zijn verminderd en risico's gereduceerd. Veel banken zitten in transitie naar een nieuw business model. Het gaat niet meer om groei in omvang maar om kwaliteit en stabiliteit. Voor die omvorming heeft de sector wel tijd nodig. Het vraagt namelijk om een andere cultuur en ook ander gedrag.

Vanwege de sterke verwevenheid met andere delen van de economie, heeft de samenleving als geheel last van de problemen waar de sector mee kampt. Dat levert een sterke negatieve attitude jegens banken op. De sector heeft daarvoor wel begrip. De sector zal zich opnieuw moeten positioneren om het vertrouwen van de samenleving terug te winnen. Doel is te komen tot een stabiele en dienstbare sector, die in staat is om talent aan te (blijven) trekken. Nieuw talent zal nodig zijn om de cultuur van de sector van binnenuit te veranderen.

Aanpassing beloningsbeleid en terugdringen kosten

Door de invoering van de Code Banken en daarna Europese regelgeving op het gebied van beloningsbeleid voor de top en belangrijke staffuncties, is het beloningsbeleid in Nederland sterk gematigd. Deze beweging werd ook onderkend door de Monitoring Commissie Code Banken die eind 2011 concludeerde dat banken aanmerkelijke voortgang boekten in de naleving van de beloningsprincipes. Inmiddels wordt deze realiteit steeds meer geaccepteerd en zelfs gewaardeerd. Door management en medewerkers.

Het beleid van veel banken zal de komende jaren sterk in het teken staan van het terugdringen van kosten. Het aantal mensen dat werkzaam is in de bancaire sector loopt stevig terug en deze trend zal de komende jaren naar verwachting doorzetten. (In 2000 waren er bijna 130.000 werknemers actief in het bankbedrijf, eind 2011 nog 93.000). De arbeidsvoorwaarden worden over de hele linie versoerd.

Omvang sector

De omvang van de sector is relatief groot vanuit een strikt Nederlands perspectief. De Nederlandse bancaire sector wil graag een partner zijn van de samenleving en de Nederlandse economie optimaal kunnen bedienen. Hier zijn grensoverschrijdend opererende banken voor nodig. Banken ontplooiën activiteiten binnen de Europese thuismarkt en daarbuiten. De omvang van de sector is wellicht groot in Nederlands perspectief maar wanneer deze in een meer Europees perspectief gezet wordt, kan de omvang gerelativeerd worden. Dat Europees perspectief moet dan wel worden versterkt.

De zorg over een te grote sector zit begrijpelijkerwijs vooral in het aspect dat instellingen 'too big to fail' zouden zijn dan wel dat de kosten voor de lokale belastingbetaler onaanvaardbaar hoog zijn wanneer de instelling toch gered moet worden. De risico's op overheidsingrijpen worden echter aanzienlijk gereduceerd door de Europese maatregelen die op dit moment genomen worden (zoals eerder toegelicht in dit paper). Een veel kleinere bancaire sector in Nederland vermindert wellicht de risico's voor de overheid en belastingbetaler maar de prijs die hiervoor betaald moet worden in de vorm van een lagere welvaartgroei en grotere afhankelijkheid van buitenlandse instellingen is hoog.

Afsluiting

Dit paper geeft inzicht in de visie van de Nederlandse Vereniging van Banken. De NVB streeft naar een stabiele, betrouwbare en gezonde bankensector die een partner van de samenleving is. Dit houdt in dat de sector dienstbaar, fair en transparant is naar haar klanten. Om de Nederlandse economie optimaal te faciliteren moet de sector ook in een Europese context sterk zijn.

Deze visie is toegelicht aan de hand van de belangrijkste thema's waar de sector zich mee bezighoudt; het belang van de klant, financiering van het bedrijfsleven en de publieke sector. Er is stilgestaan bij de ontwikkelingen in de regelgeving en het bijbehorende (internationale) toezicht en de discussie over de (gewenste) structuur van banken. Ook is het ondernemingsklimaat van banken beschouwd.

De Commissie De Wit gaf in haar rapport terecht aan dat de NVB de positie heeft om niet alleen over gemeenschappelijke problemen te praten, maar ook om daar gemeenschappelijke oplossingen voor aan te dragen. De commissie riep de NVB op hier voorstellen over te doen waarbij de focus van de commissie lag op de opstelling van de sector in crisistijd. Dit document is bedoeld als eerste stap voor de nadere invulling op de Kamerbreed ondersteunde oproep van de Commissie De Wit. Er worden de nodige problemen en uitdagingen aangestipt in dit document en op punten ook de oplossing(s)richting). De NVB ziet het werken aan oplossingen als een gezamenlijke uitdaging voor overheid, toezichthouders en de sector. Het inrichten van een continue dialoog over de rol van de banken in de samenleving zou een eerste stap kunnen zijn. Om elkaar in crisistijd te kunnen vinden, moeten de relaties – zowel tussen banken onderling als tussen de sector en haar stakeholders – buiten crisistijd opgebouwd en bestendig zijn. En voorkomen is beter dan genezen.

De komende jaren bieden de sector en de Nederlandse samenleving grote uitdagingen. Daarom is dit document niet bedoeld als een uitgewerkte, vaststaande, visie of een verzameling statements. De NVB hoopt dat het dient als startpunt voor een dialoog tussen de sector en al haar stakeholders. Samen met hen wil de NVB werken aan een dienstbare, stabiele en gezonde bankensector.

© Nederlandse Vereniging van Banken
Gustav Mahlerplein 29-35
1082 MS Amsterdam
020 550 2888
www.nvb.nl